

УДК 005.336.2:61:37

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi56.571>

Кохановська О. В.<sup>\*</sup>,  
[orcid.org/0000-0001-7294-173X](https://orcid.org/0000-0001-7294-173X)  
 Кузьменко Ю. В.<sup>\*</sup>,  
[orcid.org/0000-0001-5471-6432](https://orcid.org/0000-0001-5471-6432)

## ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті досліджено питання професійної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі як педагогічної проблеми. Авторами розкрито поняття «компетенції» та «компетентності», значення компетентнісного підходу в сучасній освіті. У статті наведено трактування понять «компетентність» і «професійна компетентність» різними науковцями, а також професійної компетентності майбутнього медичного фахівця як інтегральної системи ключових компетентностей – науково-дослідницької, організаційно-управлінської, проєктної, технологічної та педагогічної, які реалізуються через низку організаційних аспектів, міжособистісного спілкування, уміння працювати з інформацією та інформування критичного мислення, необхідного для вирішення типових і складних ситуативних завдань практичної спрямованості.

Звернено увагу на підвиди професійної компетентності медиків – функціональну, ситуативну, інтелектуальну, соціальну, які у своїй сукупності забезпечують готовність медика до практичної діяльності та відображають цілісність особистості, що має якісну фахову підготовку. У статті зазначено, що професійна компетентність майбутнього медика є складною системою, яку необхідно формувати поетапно від отримання та засвоєння теоретичних знань до формування «динамічного стереотипу» здійснення практичних навичок, наголошено на значущості рефлексії медика для здійснення ефективної практичної діяльності та якісного надання кваліфікованої медичної допомоги. Авторами акцентовано увагу на ролі мотивації у здобувачів, її значенні для формування медика як особистості, існуванні етико-деонтологічних відносин у колективі та значенні комунікації між всіма учасниками лікувально-діагностичного процесу.

У статті виділено перспективи подальших досліджень, які полягають у подальшій деталізації компонентів професійної компетентності лікаря, визначенні організаційно-педагогічних умов їх формування.

Ключові слова: компетенції, компетентності, професійна компетентність, підвиди професійної компетентності медиків, майбутні фахівці медичної галузі.

**Постановка проблеми.** Підготовка кваліфікованого фахівця, який має сформований набір фахових компетентностей, що виражені у практичних результатах навчання, є пріоритетним напрямком сучасної професійної освіти. Одним із завдань діяльності ЗВО є підготовка фахівця, який буде конкурентоспроможним на ринку праці та реалізує свій професійний потенціал у фаховій діяльності. Проте майбутній фахівець має розуміти, що не можна раз і назавжди отримати знання і вміння – їх потрібно систематично оновлювати і вдосконалювати для того, щоб залишатися професійним та компетентним фахівцем у своїй діяльності. У сучасних умовах війни та карантинних обмежень перед системою освіти постає новий виклик – адаптація та вдосконалення освітнього процесу в умовах, що склалися, і тому одним з варіантів такого пристосування є змішаного навчання. Це передбачає застосування сучасних інтерактивних методів і засобів навчання, які сприяли б формуванню професійних компетентностей фахівців

<sup>\*</sup>© Кохановська О. В.

<sup>\*</sup>© Кузьменко Ю. В.

різних спеціальностей, допомогли б отримати якісну освіту та сформувати готовність до професійної діяльності.

**Аналіз досліджень.** Питання формування професійної компетентності відображене у працях учених різних галузей знань. Зокрема З. Гапонова, І. Гаврилов, І. Тарнавська, І. Федик у своїх публікаціях розглядають питання формування професійної компетентності у студентів медиків. Л. Суценко, А. Проценко, О. Міхеєнко розглядають організаційні аспекти формування професійних якостей у майбутніх реабілітологів. Поняття професійної компетентності лікарів вивчав Г. Стечак, зокрема деталізуючи просвітницьку складову, що лежить в основі комунікації. К. Хоменко у своїх роботах розкриває питання формування професійних навичок під час навчання у ЗВО. Я. Кульбашна дослідила соціальний компонент професійної компетентності майбутніх стоматологів. У працях зарубіжних колег відображено загальні засади професійної компетентності (D. Guerrero) та результати вивчення головних особистісних рис, без яких не можна стати професіоналом-медиком (Т. Koenig).

**Мета статті** – дослідити професійну компетентність фахівців медичної галузі як педагогічну проблему.

**Виклад основного матеріалу.** Компетентністний підхід у сучасній системі освіти має провідне місце як один із ключових моментів модернізації освітнього процесу; він зумовлює наявність переліку загальних та фахових компетентностей у стандартах підготовки фахівців у вищій школі [3]. Поняття про компетентність має різне значення для науковців. У перекладі з латинської мови термін «competentio» означає обізнаність людини в певному колі питань, а термін «компетентність» означає вміння ефективно діяти, застосовуючи отримані знання [9]. І. Зязюн у своїх наукових працях визначає компетентність як вміння розв'язувати практично сформовані завдання за допомогою отриманих знань; це структурована професійна характеристика [4]. Н. Бібік характеризує компетентність як оцінну категорію, що визначає фахівця суб'єктом професійної діяльності, який вдало виконує свої функції [1]. На думку М. Головань, компетентність – інтегративне формування особистості, що поєднує знання, уміння, навички, необхідні для реалізації практичної діяльності [8]. Отже, компетентність – це складна педагогічна система з інтеграції знань, умінь і навичок, сукупність яких визначає готовність до здійснення практичної діяльності.

Відповідно до стандартів освіти різних спеціальностей виділяють загальні та фахові компетентності, сукупність яких формує професійну компетентність. За визначенням О. Савченко, професійна компетентність – це спроможність фахівця здійснювати професійну діяльність [10]; В. Лозовецька наголошує, що професійна компетентність – це перш за все вміння міркувати, оцінювати професійні ситуації та розуміти свою відповідальність за результати діяльності [7]. Н. Компанець, досліджуючи професійну компетентність реабілітологів, розглядає це поняття з об'єктивної та суб'єктивної точок зору: з об'єктивної – це комплекс умінь, якими має володіти фахівець відповідно до вимог, визначених суспільством, а із суб'єктивної – це гармонія мотивації, індивідуальності та здатності до постійного професійного вдосконалення [5]. У словнику «Професійна освіта» термін «професійна компетентність» визначена як сукупність знань і вмінь, що дають змогу передбачати результати власної діяльності з використанням інформації [8]. С. Дембіцька у своїх дослідженнях характеризує професійну компетентність як інтегральну властивість ключових компетентностей – науково-дослідницької, організаційно-управлінської, проектної, технологічної та педагогічної. Науковиця звертає увагу на важливість умінь роботи з інформацією, наявності критичного мислення, формування міжособистісної комунікації, організаційних аспектів фахової діяльності, володіння цифровими навичками та опануванню сучасних технологій, навчання рефлексії та постійного вдосконалення професійних навичок [2].

Професійна компетентність майбутніх медичних фахівців є багатокомпонентною системою, що складається з професійних здібностей та умінь. Професійні здібності характеризують особистість безпосередньо, вони залежать від досвіду, доброзичливого ставлення, а професійні вміння – це компонент діяльності, який необхідно формувати з перших днів навчання у ЗВО [5]. Професійні вміння майбутнього медика залежать і від його рівня здобутих знань, і від здатності орієнтуватися у нетипових ситуаціях, і від вміння працювати в команді, чути колегу, прислухатися до порад, тверезо оцінювати свою діяльність, прагнення постійно вдосконалювати і працювати над собою. На думку Т. Кравцової, дуже важливим для медичного фахівця є наявність професійного мислення, яке реалізується у здатності вирішувати проблемні завдання, підбирати й аналізувати типові та складні ситуації. Такі вміння забезпечують основу для систематизації значної кількості інформації, що необхідно для продуктивної розумової діяльності медичного фахівця. Професійні знання та вміння разом з особистісними якостями і мотивацією формують індивідуальний стиль майбутньої професійної діяльності здобувача медичної галузі [5].

Проте фахова підготовка майбутніх медиків відбувається за рекомендованими МОН стандартами вищої та фахової передвищої освіти. Стандарти підготовки медичних та фармацевтичних фахівців за різними спеціальностями дозволяють реалізувати формування єдиного освітнього простору, здійснити інтеграцію вітчизняного освітнього простору до європейського та здійснювати якісну підготовку майбутніх фахівців-медиків. У них міститься інформація щодо загальних, фахових (спеціальних) компетентностей та практичних результатів навчання, якими має володіти майбутній фахівець по завершенні вивчення кожного освітнього компоненту освітньої програми.

Л. Лимар виділяє такі підвиди професійної компетентності лікаря:

- функціональна (полягає у реалізації набутих знань з фундаментальних та клінічних дисциплін, практичних навичок, здобутих під час навчання у ЗВО);
- ситуативна (полягає у гнучкості ухвалення рішень залежно від динаміки стану пацієнта; що дуже важливо для лікарів, особливо під час курації хворих у тяжкому стані у відділеннях РІТ);
- інтелектуальна (наявність критичного та професійного мислення, що полягає в умінні аналізувати дані результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, визначення подальшої тактики ведення пацієнта та застосування принципів патогенетичного лікування);
- соціальна (полягає у здійсненні міжособистісної комунікації медика з колегами, пацієнтами, рідними пацієнтів) [6].

Отже, професійна компетентність медичного працівника є складною системою, яка, на нашу думку, має певну етапність формування, а саме:

- отримання, засвоєння та відтворення теоретичних знань;
- систематизація та структуризація отриманої інформації, виділення головного, актуального та найбільш необхідного для здійснення практичної діяльності;
- застосування вмінь оброблення інформації для вирішення ситуаційних завдань професійної спрямованості;
- відпрацювання практичних навичок за допомогою симуляційних засобів;
- формування «динамічного стереотипу» практичних навичок – виконання їх автоматично, без задумки про послідовність;
- закріплення отриманих умінь і навичок, які вказують на готовність до здійснення практичної діяльності.

Кожен із цих етапів формування професійної компетентності має також включати в себе особистісну й ціннісну складові, адже індивідуальна освітня траєкторія, мотивація здобувача, його система загальнолюдських цінностей, етичних та деонтологічних понять впливають на формування ставлення майбутнього медика до обраної професії. Дуже

важливим є підтримка мотивації здобувача, формування його культурного середовища, здатності до адекватної оцінки власних дій, адже вміння запобігати помилкам або ж їх виправляти формують рефлексивні властивості особистості медичного працівника, що є необхідним для запобігання професійного вигорання в майбутньому.

**Висновки.** Професійна компетентність майбутнього медичного фахівця є складною педагогічною проблемою, дослідженню якої присвячена значна кількість робіт вітчизняних науковців та тих, хто перебуває за межами України. Її формування є складним процесом, який відбувається відповідно до стандартів підготовки майбутніх медичних і фармацевтичних працівників. Процес формування має бути поетапним, кожен етап базується на закріпленому попередньому, а також містить особистісні складові, які забезпечують комфортну співпрацю з колегами та комунікацію з пацієнтами і їх сім'ями.

Перспективи подальших досліджень полягають у виділенні складників професійної компетентності та виокремленні організаційно-педагогічних умов для її формування.

### Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. К.: «К.І.С.», 2004. С. 47–52.
2. Дембіцька С. В., Кобилянський О. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з професійної освіти засобами цифрових технологій. *Педагогіка безпеки*. 2023. № 1–2. С. 1–7.
3. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. *Проблеми освіти*. 2008. № 57. С. 44–48.
4. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошук, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна*. К.: Вид-во «Віпол», 2000. С. 11–57.
5. Кравцова Т. Формування професійної компетентності майбутніх молодших медичних працівників засобами проблемно-модульного навчання. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 120. С. 210–216. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035183.pdf>
6. Лимар Л. Зміст і складові професійної компетентності сімейного лікаря: психологічний аспект. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2019. Випуск 8 (37). С. 67–83. URL: <https://doi.org/10.32405/2522-9931>
7. Лозовецька В. Т. Професійна компетентність. *Енциклопедія освіти*. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 180.
8. Професійна освіта: словник / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за редак. Н. Г. Ничкало. К.: Вища школа, 2007. 380 с.
9. Романчук Н. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців інженерного профілю. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 1 (64). С. 218–222.
10. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. № 3. URL: [http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog\\_editions\\_e-magazine\\_pedagogical\\_science\\_vypuski\\_n3\\_2010\\_st\\_16/](http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/)

### References:

1. Bibik, N. (2004). Kompetentnisnyi pidkhid: refleksyvnyi analiz zastosuvannia [Competency approach: reflective analysis of application]. *Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*, 47–52 [in Ukrainian].
2. Dembitska, S. V., & Kobylanskyi, O. V. (2023). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z profesiinoi osvity zasobamy profesiinykh tekhnologiy [Formation of professional competence of future specialists in professional education by means of professional technologies]. *Pedahohika bezpeky*, 1–2, 1–7. Retrieved from <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2023-8-1-001-00> [in Ukrainian].
3. Drach, I. (2008). Kompetentnisnyi pidkhid yak zasib modernizatsii zmistu vyshchoi osvity [Competency approach as a means of modernization of the content of higher education]. *Problemy osvity*, 57, 44–48 [in Ukrainian].

4. Ziaziun, I. (2000). Intelektualno-tvvorchyi rozvytok osobustosti v umovakh neperervnoi osvity [Intellectual and creative development of personality in the conditions of continuous education]. *Nepererona profesiina osvita: problemy, poshuk, perspektyvy*, 11–57 [in Ukrainian].
5. Kravtsova, T. (2013). Formyvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh molodshykh medichnykh pratsivnyriv zasobamy problemno-modulhoho navchania [Formation of professional competence of future junior medical workers by means of problem-based and modular training]. *Naukovi zapysky. Seriiia pedahohichni nauky*, 120, 210–216. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/53035183.pdf> [in Ukrainian].
6. Lymar, L. (2019). Zmist i skladovi profesiinoi kompetentnosti simeinoho likaria: psykholohichni aspekt [Content and components of professional competence of a family doctor: psychological aspect]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity. Seriiia sotsialni ta povedinkovi nauky*, 8(37), 67-83. Retrieved from <https://doi.org/10.32405/2522-9931> [in Ukrainian].
7. Lozovetska, V. (2008). Profesiina kompetentnist [Professional competence]. *Entsyklopedia osvity*, 180 [in Ukrainian].
8. Honcharenko, S. U. (Ed.). (2007). *Profesiina osvita* [Professional education]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
9. Romanchuk, N., & Romanctuk, N. (2019). Formyvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv inzhenerneho profiliiu [Formation of professional competence of future engineering professionals]. *Naukovyi visnyk imeni V.O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*, 1 (64), 218–222 [in Ukrainian].
10. Savchenko, O. (2010). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni vyshchii shkoli [Competency approach in modern higher education]. *Pedahohichna nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku*, 3. Retrieved from [http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog\\_editions\\_e-magazine\\_pedagogical\\_science\\_vypuski\\_n3\\_2010\\_st\\_16/](http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/) [in Ukrainian].

**Kokhanovska O. V.,**  
 orcid.org/0000-0001-7294-173X

**Kuzmenko Yu. V.,**  
 orcid.org/0000-0001-5471-6432

### PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MEDICAL SPECIALISTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

*The issue of professional competence of future specialists in the medical field as a pedagogical problem has been examined in the article. The concepts of "competence" and "competency" have been revealed; the meaning of the competence approach in modern education has been represented. The article provides an interpretation of the concepts of "competence" and "professional competence" by various scientists, and the professional competence of the future medical specialist as an integral system of key competencies: research, organizational and managerial, project, technological and pedagogical, which are realized through a number of organizational aspects, interpersonal communication, the ability to work with information and inform critical thinking necessary to solve typical and complex situational tasks of practical orientation.*

*The authors have drawn attention to the subtypes of professional competence of doctors such as functional, situational, intellectual and social, which in their totality ensure doctors' readiness for practical activities and reflect the integrity of a person with high-quality professional training.*

*The article states that the professional competence of the future physician is a complex system that must be formed step by step from the acquisition and assimilation of theoretical knowledge to the formation of "a dynamic stereotype" of the implementation of practical skills. The importance of reflection of a physician for the implementation of effective practical activities and high-quality provision of qualified medical care has been emphasized. The authors focus attention on the role of students' motivation, its importance for the formation of a doctor as a person, the existence of ethical and deontological relations in the team and the importance of communication between all participants in the medical and diagnostic process.*

The article highlights the prospects for further research, which consist in further detailing the components of doctors' professional competence, determining organizational and pedagogical conditions for their formation.

Key words: competences, competencies, professional competence, subtypes of doctors' professional competence, future specialists in the medical field.

Дата надходження статті: 23.02.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Данилюк С. С.

УДК 378:355.45

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi56.564>

Маслій О. М.;

[orcid.org/0000-0003-2809-2763](https://orcid.org/0000-0003-2809-2763)

Сізов Д. О.;

[orcid.org/0009-0000-8985-7622](https://orcid.org/0009-0000-8985-7622)

## ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО БОЙОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ БПЛА

У статті порушено питання підготовки майбутніх офіцерів до бойового застосування безпілотних летальних апаратів, використання яких зумовлено не тільки бойовими діями на території нашої держави, але й розвитком сучасних технологій задля підтримки бойових операцій та виконання поставлених бойових завдань перед підрозділами Збройних Сил України.

Наголошено на потребі застосування в освітньому процесі інноваційних методів навчання, які активізують пізнавальну діяльність, розвивають творчість, креативність, ініціативність та відповідальність здобувачів освіти.

Досліджено та теоретично обґрунтовано ефективність застосування кейс-методу в освітньому процесі як інноваційного методу навчання задля використання під час проведення практичних занять з дисципліни "Бойове застосування Безпілотних літальних апаратів". Означений метод дозволяє розкрити потенціал майбутніх офіцерів, розвивати їхнє критичне мислення, винахідливість, аналітичні здібності та здатність до роботи у команді. Вирішення кейсів дозволяє максимально наблизити практичне заняття до бойових умов, віднайти нові рішення, зробити аналіз допущених помилок, і зекономити час для ухвалення майбутніх командирських рішень щодо застосування безпілотних літальних апаратів.

Представлено кейси різного ступеня складності, які можна застосовувати під час проведення практичних занять задля отримання досвіду вирішення поставлених перед підрозділом завдань щодо застосування безпілотних літальних апаратів. Зокрема, як «легкий кейс» пропонується організувати та провести зйомку навчального відео військово-прикладного характеру. Кейс середньої складності вимагає знань про різні типи безпілотних літальних засобів, в якості поставленого завдання пропонується провести пошук групи людей, з якими втрачено зв'язок у гірській місцевості. Як підготовку до наступальних дій суміжного підрозділу представлено кейс високого рівня складності, який вимагає специфічних військових знань із різних дисциплін. Також запропоновано етапи використання кейсів для майбутніх офіцерів вищого військового навчального закладу.

Ключові слова: бойове застосування БпЛА, кейс-study, кейс-метод, кейс-технології, майбутні офіцери.

\*© Маслій О. М.

\*© Сізов Д. О.